

PROBLEMELE ȘI PERSPECTIVELE DEZVOLTĂRII MICULUI BUSINESS ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Aliona Balan, conf. univ. dr., ASEM

Abstract. *The present article analyzes trends in small business development in Moldova. Main problems this sector of the economy faces are discussed and recommendations with for the development of small business in Moldova are proposed.*

Cuvinte-cheie: *mediul de afaceri, sectorul întreprinderilor mici și mijlocii (IMM), micul business, modalități de finanțare, politica fiscală, politica monetar-creditară, competitivitatea produselor autohtone, creștere economică.*

Procesul de formare a relațiilor de piață este însoțit, actualmente, de un șir de procese, desfășurarea cărora, în măsură considerabilă, determină rezultatele reformării economiei. Unul din componenții principali ai acestor procese constă în dezvoltarea antreprenoriatului și inițiativei private, care și-au găsit oglindirea, mai întâi de toate, în dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii (IMM).

La momentul actual, IMM-urile reprezintă elementul inalienabil și cel mai dinamic al economiei de piață, fiind, totodată, un promotor de inițiative tehnologice și economice, o sursă primară a inovației, precum și un factor determinant al productivității înalte și al economiei competitive, acesta fiind relevant și pentru Republica Moldova.

Îmbunătățirea mediului de afaceri și dezvoltarea adecvată a acestuia asigură dezvoltarea continuă a economiei și contribuie, în mod esențial, la evoluția socială prin crearea locurilor de muncă, asigurarea ritmului stabil de creștere a volumului producției, desfășurarea cu succes a reformelor economice și soluționarea unui număr mare de probleme de ordin social.

IMM-urile reprezintă principalul motor al unei dezvoltări economice echilibrate în majoritatea țărilor lumii. La nivel mondial, IMM-urile reprezintă 90% din firmele private și angajează 50-60% din forța de muncă.

Întreprinderile mici și mijlocii au o pondere importantă în economia Europei, constituind aproximativ 99% din totalul întreprinderilor, două treimi din locurile de muncă din UE fiind create de IMM-uri, generând 57% din valoarea adăugată. Astfel, IMM-urile au un rol fundamental în reorientarea economiei europene către modele mai durabile de producție și consum. Ele reprezintă cel mai dinamic și flexibil sector al pieței, adaptându-se mult mai ușor schimbărilor.

IMM-urile din Republica Moldova au un aport însemnat la crearea locurilor de muncă, însă contribuția lor la creșterea economică nu este încă suficient de ridicată. Dacă se abordează IMM-urile din perspectiva relației ocupare-valoare adăugată, rezultatele pot conduce la concluzia eronată că acestea reprezintă un sector mai puțin eficient, din punct de vedere al valorificării resurselor umane și materiale.

În Republica Moldova, IMM-urile constituie o pondere esențială în numărul total al agenților economici, asigură ocuparea forței de muncă și un nivel modest de venit, asigură saturarea pieței de mărfuri, participă la crearea PIB-ului.

Astfel, pe parcursul ultimilor ani, numărul întreprinderilor mici și mijlocii a fost în continuă creștere, majorându-se, în anul 2012, până la 49,4 mii de întreprinderi, sau cu 2,1 mii de întreprinderi (cu 4,4%) mai mult față de anul 2011 și cu 20% mai mult față de anul 2008. Sectorul IMM-urilor reprezintă circa 97,5% din numărul total de întreprinderi. Mediul de afaceri din R. Moldova înregistrează anual circa 2 mii de întreprinderi mici și mijlocii. Veniturile din vânzări ale întreprinderilor mici și mijlocii, în această perioadă, au însumat 73057,0 mln. lei sau 34,5% din venituri din vânzări în total pe economie.

Tabelul 1

Evoluția ponderii întreprinderilor mici și mijlocii în totalul întreprinderilor în anii 2008 – 2012

Anii	Nr. de întreprinderi, mii			Nr. de salariați, mii persoane			Venituri din vânzări, mil. lei		
	Total	IMM- uri	Ponderea IMM- urilor în total, %	Total	IMM- uri	Ponderea IMM- urilor în total, %	Total	IMM- uri	Ponderea IMM- urilor în total, %
2008	42,1	41,1	97,6	572,1	328,1	57,3	175058,4	64984,1	37,1
2009	44,6	43,7	97,8	539,2	316,2	58,7	146447,0	57480,0	39,2
2010	46,7	45,6	97,7	526,2	309,4	58,8	177503,2	65263,2	36,8
2011	48,5	47,3	97,5	510,2	294,2	57,7	207676,8	71887,6	34,6
2012	50,7	49,4	97,5	519,9	300,2	57,7	211759,3	73057,0	34,5

Sursa: www.statistica.md

Numărul persoanelor care activează în întreprinderile mici și mijlocii, în anul 2012, a constituit 300,2 mii de persoane, deținând 57,7% din numărul total de angajați ai întreprinderilor.

Din păcate, întreprinderile din sectorul micului business sunt repartizate neuniform pe teritoriul țării, 65 la sută dintre acestea activează în Chișinău, iar nordul și sudul republicii dispun de un potențial insuficient pentru a promova activ acest sector al economiei.

Este necesar de evidențiat faptul că, în anul 2012, cele mai rentabile activități au fost comerțul cu amănuntul și ridicata, care dețin primul loc (1751,6 mil lei), tranzacțiile imobiliare se plasează pe locul doi (975,7 mil lei), urmate de cele din sectorul agricol (951,8 mil lei). Rezultatele menționate scot în evidență necesitatea de modernizare a întreprinderilor, ceea ce presupune investiții majore, precum și o abordare specială, din partea statului, a sectorului vizat.

Pe de altă parte, partea preponderentă a IMM-urilor din RM își desfășoară activitatea în domeniul comerțului cu ridicata și amănuntul, constituind, în anul 2012, circa 20,0 mii de întreprinderi, sau 40,5% din totalul întreprinderilor mici și mijlocii (or, în statele UE cea mai mare pondere a IMM-urilor activează în domeniul producției), urmate de întreprinderile din sfera tranzacțiilor imobiliare – 17,2% cele din industria prelucrătoare, în cadrul cărora au activat 4,9 mii de IMM-uri sau 9,8% și cele din transporturi și

comunicații – 6,7% din totalul IMM-urilor. Numărul celorlalte întreprinderi ale micului business din alte domenii de activitate nu depășește 5% din totalul IMM-urilor.

Astfel, putem concluziona că, în prezent, în Republica Moldova, întreprinderile micului business contribuie neesențial la diversificarea producției și la implementarea proiectelor inovaționale, exercitând doar funcția de mediator între producători, de obicei, străini și consumatorii naționali. Numărul IMM-urilor din RM este în creștere în ramurile în care viteza de rotație a capitalului este înalt, cum sunt cele din domeniul comerțului, IMM-urile fiind implicate insuficient în domeniul cercetărilor științifice. Acest lucru are un impact negativ asupra economiei, întrucât reduce semnificativ capacitatea de inovare și, prin urmare, competitivitatea pe piața mondială.

IMM-urile din RM contribuie insuficient la dezvoltarea sectorului real al economiei, întrucât nu-și exercită funcția de selectare a celor mai promițătoare inovații din sfera producției. Nu există conexiuni între sectorul productiv și cel științific, invențiile oamenilor de știință nu sunt aprobate și implementate.

Analiza structurii veniturilor din vânzări ale IMM-urilor în profilul principalelor genuri de activitate arată că comerțul deține ponderea cea mai înaltă de 49,7% din veniturile totale ale IMM-urilor, prin urmare, acumulările la bugetele de diferite niveluri se efectuează din revânzarea mărfurilor importate, dar nu a producției autohtone. Numărul întreprinderilor mici și mijlocii din industria prelucrătoare este 9,8%, iar ponderea lor în structura veniturilor totale este doar de 13%. Prin urmare, IMM-urile apar în calitate de intermediar între producătorii străini și consumatorii moldoveni, contribuind, astfel, la dezvoltarea economiilor țărilor producătoare.

Neexercitarea funcțiilor de bază ale micului business – diversificarea producției și promovarea proiectelor inovaționale afectează dezvoltarea economică a țării. Simplificarea rolului micului business la unul de mediator și promotor pe piață a produselor străine, în mod inevitabil, conduce la reducerea nivelului de dezvoltare a sectorului real al economiei, la pierderea avantajului competitiv, la încetinirea ritmului de dezvoltare a sectorului științific.

Situația creată se datorează mai multor motive, în primul rând, lipsa unui sistem de finanțare a formelor mici de antreprenariat, creditarea fiind una dintre cele mai importante probleme ale micului business din RM și, în al doilea rând, majorarea poverii fiscale și birocratizarea organelor ce exercită funcții de supraveghere.

În condițiile în care 57,7% din forța de muncă este angajată în întreprinderile mici și mijlocii, acest tip de antreprenariat ar trebui să beneficieze de cea mai mare finanțare de la bănci, însă instituțiile financiare sunt reticente în acordarea împrumuturilor întreprinderilor, care nu prezintă un business-plan bine pus la punct, care arată clar că întreprinderea nu va falimenta, în scurt timp, după contractarea împrumutului. Lipsa băncilor speciale, care ar finanța IMM-urile, pun întreprinderile micului business într-o situație deosebit de dificilă, deoarece incapacitatea de a obține credite elimină posibilitățile acestora de a concura cu alte întreprinderi.

Este bine cunoscut faptul că, pentru stimularea activității economice în fazele de stagnare sau recesiune, măsurile statului trebuie să fie orientate spre stimularea activității de afaceri, în special a IMM-urilor. Astfel, în domeniul politicii fiscale, statul trebuie să recurgă la reducerea ratelor de impozitare, acordarea stimulentei fiscale, pentru investițiile și inovațiile implementate, promovarea politicii de amortizare accelerată. În domeniul politicii monetar-credite, se vor aplica dobânzi mai reduse, facilități în acordarea de credite, urmărindu-se stimularea producției prin creditele acordate. Cu toate acestea, pentru anul 2014, se preconizează înăsprirea poverii fiscale, lucru ce va afecta negativ dezvoltarea sectorului micului business, în special a întreprinderilor din sectorul real al economiei.

Analiza dinamicii numărului de întreprinderile mici și mijlocii pe tipuri de activitate economică confirmă ineficiența politicii statului în dezvoltarea micului business din sectorul real al economiei.

Ritmurile înalte de dezvoltare a micului business în sfera comerțului confirmă ineficiența politicii statului în susținerea micului business. Acest lucru se datorează faptului că, în sfera comerțului, riscul falimentului este mai mic, necesită un capital inițial redus, viteza de rotație a capitalului este înaltă, în timp ce IMM-urile din sfera producției au nevoie de un capital inițial care le-ar permite achiziționarea mijloacelor fixe. Asigurarea cu utilaj tehnologic, mijloace de transport, inventar de producție a întreprinderilor mici și mijlocii din Republica Moldova este o problemă majoră. Mai mult de 70% dintre întreprinderi utilizează tehnologii care au o vechime mai mare de 5 ani.

Pentru ca micul business să exercite o influență pozitivă asupra dezvoltării economiei și să contribuie la creșterea competitivității produselor autohtone, în special a sectorului real, numărul total de întreprinderi mici și mijlocii din țară trebuie să crească și fie aproximativ uniform distribuite teritorial. În

fiecare regiune, este necesară dezvoltarea formelor mici de antreprenariat în acele ramuri ale economiei, care, efectiv, se dezvoltă, luând în considerare și trăsăturile specifice ale regiunii. O dezvoltare mai uniformă, echilibrată a IMM-urilor pe teritoriul țării va reduce decalajul de trai dintre oamenii care trăiesc în diferite regiuni, respectiv, municipii, orașele mici și zone rurale. Distribuirea IMM-urilor ar trebui să fie optimală, atât în sectorul real al economiei, cât și în sfera comerțului, serviciilor și în alte domenii de activitate.

Considerăm că există o serie de probleme specifice, care ar putea fi soluționate prin intermediul întreprinderilor din sectorul micului business, cum ar fi:

- creșterea ocupării forței de muncă, crearea noilor locuri de muncă, în special, în orașele mici și zonele rurale;
- dezvoltarea ramurii de servicii;
- soluționarea problemelor demografice, inclusiv crearea locurilor de muncă pentru tineri;
- însușirea rapidă a produselor inovatoare.

Analiza relatată mai sus permite trasarea unor priorități de bază pentru susținerea de către stat a întreprinderilor mici și mijlocii. La alegerea priorităților de bază, este necesar să se ia în considerație direcțiile principale de dezvoltare economică și politică a Republicii Moldova.

Una din prioritățile de bază ale politicii de stat trebuie să devină dezvoltarea potențialului tehnico-științific al țării necesar pentru relansarea unor activități economice competitive. Potențialul sferei tehnico-științifice a Republicii Moldova, chiar și în condițiile reducerii considerabile a volumului investițiilor în știință, trebuie să fie menținut și dezvoltat drept garanție a stabilizării și dezvoltării ulterioare a economiei naționale. În acest sens, un instrument eficient de susținere a acestor politici poate fi crearea unor noi IMM-uri în domeniul tehnico-științific și extinderea activității celor existente. Necesitatea susținerii, de către stat, a procesului de formare a unor astfel de IMM-uri sau structuri din acestea, este evidentă, deoarece o parte din aceste întreprinderi vor activa nemijlocit atât în domeniile cercetării științifice și dezvoltării tehnologice, generând noi cunoștințe și noi elaborări, tehnologii și tehnici, cât și în domeniile de producție, sporind competitivitatea economică a produselor autohtone.

Experiența țărilor străine demonstrează că susținerea acordată de către stat întreprinderilor mici și mijlocii e destinată, în primul rând, firmelor de profil științific, precum și întreprinderilor ce activează în sferele industriei, deservirii sociale și construcțiilor.

De menționat că condițiile de dezvoltare a micului business, îndeosebi pentru cele mai importante tipuri de activitate sunt nesatisfăcătoare. În particular, sistemul de impozitare, creditarea (procentul mare pentru credite, termenul de rambursare, sistemul nedezvoltat de garantare și asigurare a mijloacelor creditare) și lipsa priorităților în economie (cu orientările stimulatorii necesare) nu contribuie la dezvoltarea sferei micului business, precum și la dezvoltarea economică stabilă.

În scopul reducerii presiunii fiscale, se recomandă utilizarea unor măsuri destul de eficiente în vederea diferențierii cotelor impozitului pe venit, îndeosebi pentru întreprinderile mici de producție. În cadrul acestor înlesniri, de asemenea, e posibilă o diferențiere pentru IMM-urile ocupate în ramurile prioritare, precum și pentru cele care exportă producția proprie, este necesar de prevăzut taxe și impozite mai mici.

În scopul stimulării activității de producție, este necesară aplicarea unor forme de dirijare statală ce ar permite salvarea producției autohtone. În aceste condiții, Guvernul RM trebuie să utilizeze mai pe larg programele de stat și regionale orientate spre crearea unor noi tipuri de producție, cum ar fi crearea producției naturale, ecologic-pure care se bucură de o înaltă apreciere, fiind solicitată în țările Europei de Est și de Vest, precum produsele agricole proaspăt congelate destinate atât pieței interne, cât și celei externe, ceea ce, la rândul său, poate conduce la o reducere însemnată a pierderilor producției agricole cultivate în republică.

Astfel, pentru îmbunătățirea situației IMM-urilor din Republica Moldova considerăm necesare:

- ajustarea cadrului normativ de reglementare la necesitățile dezvoltării IMM-urilor, în special celor din sectorul real al economiei;
- îmbunătățirea accesului IMM-urilor la finanțare;
- sporirea competitivității IMM-urilor și încurajarea spiritului inovator;
- facilitarea dezvoltării IMM-urilor în regiuni;
- dezvoltarea parteneriatelor în afaceri.

Considerăm că o condiție indispensabilă a creșterii economice a Republicii Moldova este

dezvoltarea activității antreprenoriale – acel stil deosebit, inovator, antibirocratic, orientat spre noi căutări în dezvoltarea afacerii, spre inovație, cu scopul accelerării dezvoltării economice și creșterii bunăstării populației.

Bibliografie:

1. www.statistica.md
2. Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii. Cheia succesului. Ghid pentru antreprenorii începători. Chișinău, 2010.
3. PHILIPONNER, Nicolas; MECHELEN, Lotte; RICHTER, Anita. *Competitivitatea și dezvoltarea sectorului privat*. Chișinău: Imona Grup SRL, 2011.
4. POPESCU, D. *Competitivitatea întreprinderilor mici și mijlocii*. București: Editura Economică, 2001.